

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN

ROVANIEMI

2023 - 2025

KÄSITTELY:
Hyvinvointilautakunta 19.12.2023 § xx

Ehkäisevä päihdetyö osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä

Mitä on ehkäisevä päihdetyö?
Suunnitelma tukee strategian toimeenpanoa
Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja tehtävät

Päihdetilannekuvaus

Indikaattoritieto
Päihdetilannekysely

Suunnitelma ja tavoitteet ikäryhmittäin

Kaikki kuntalaiset
Lapset ja lapsiperheet
Nuoret
Nuoret aikuiset
Työikäiset
Ikääntyneet

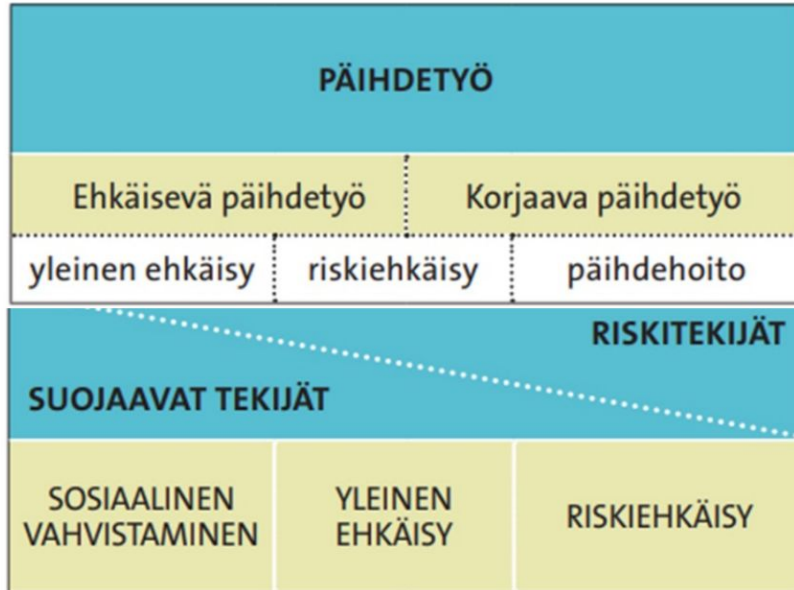
LIITTEET

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman laadinta
Kansalliset päihde- ja rahapeli-haittojen sekä tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet vuoteen 2025 mennessä

**EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ
OSANA HYVINVOINNIN JA
TERVEYDEN EDISTÄMISTÄ**

Mitä on ehkäisevä päihdetyö?

Lähde: Preventiimi

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen edellyttää puuttumista päihdeiden käyttöön ja siihen liittyviin haittoihin.

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma – Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen ja tupakoinnin vähentäminen (STM 2015):

“Päihdehaittojen vähentäminen edistää myös väestöryhmien välisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventamista.

Alkoholinkäyttö ja tupakointi yhdessä muiden elintapa- ja kuormitustekijöiden kanssa heikentävät eniten vähemmän koulutettujen, alempiin tuloluokkiin kuuluvien ja alemmassa ammattiasemassa olevien terveyttä ja toimintakykyä.

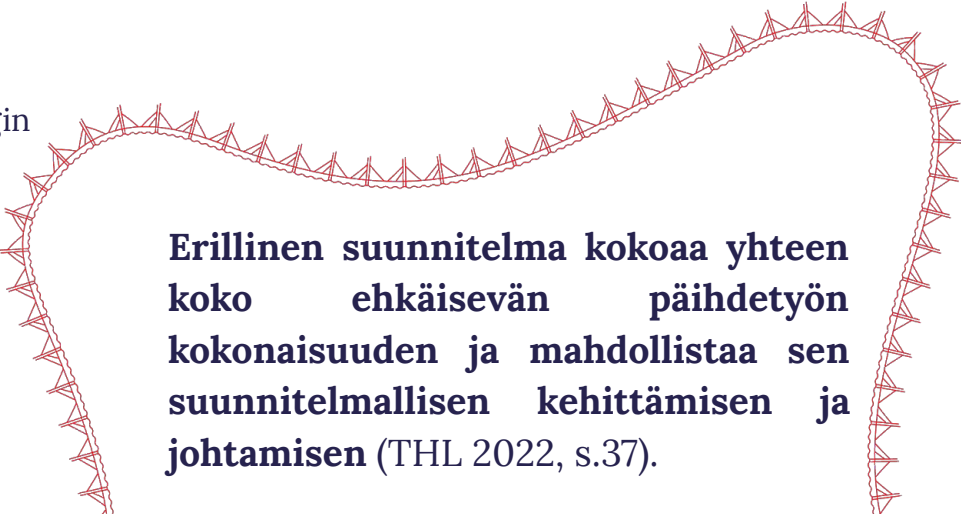
Hallitsematon alkoholin tai huumeainesten käyttö nuoruusiällä on yhteydessä huono-osaisuuteen ja lisää koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymisen riskiä.”

Suunnitelma tukee strategian toimeenpanoa

[Rovaniemen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma](#) on Rovaniemen kaupunkistrategiaa tukeva ja toimeenpaneva ohjelma.

Se tukee erityisesti strategian päätavoitteen ”Asukkaat voivat hyvin ja osallistuvat kaupungin kehittämiseen” kokonaisuuden seurantaa, arviointia ja kehittämistä.

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on niin kutsuttu erillisohjelma, jossa linjataan pitkän tähtäimen tavoitteista ja toimista. Se toteuttaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa.

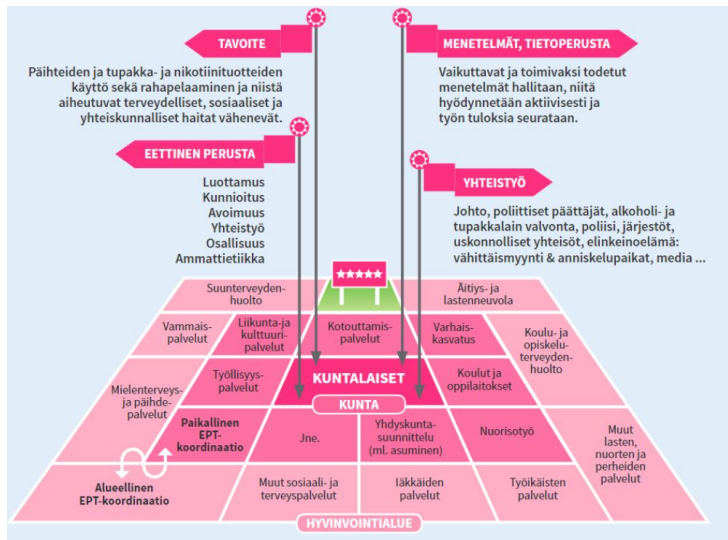

Erillinen suunnitelma kokoaa yhteen koko ehkäisevän päihdetyön kokonaisuuden ja mahdollistaa sen suunnitelmallisen kehittämisen ja johtamisen (THL 2022, s.37).

Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja tehtävät

Aluehallintovirastot ohjaavat toimialueensa ehkäisevää päihdetyötä, suunnittelevat ja kehittävät sitä yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa sekä tukevat kuntia ja hyvinvointialueita ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) johtaa ja **Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)** kehittää ja ohjaa ehkäisevää päihdetyötä koko maassa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä, 4 §).

Markkula Jaana ym. (toim.) 2022:
Ehkäisevä päihdetyö – opas
kunnille ja hyvinvointialueille.
Luonnos. THL.

Kunnalla on velvollisuus huolehtia ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimetä ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaava toimielin. Rovaniemen kaupungin **ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin on hyvinvointilautakunta** (hallintosäätö 1.9.2023 § 37).

Hyvinvointialue huolehtii ehkäisevän päihdetyön tehtävistä sosiaali- ja terveyspalveluissa ja tukee alueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä ja kuntien ja hyvinvointialueiden tulee sovittaa yhteen omaan toimintaansa sekä keskenään että yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

PÄIHDE TILANNE ROVANIEMELLÄ

Päihdetilanne Rovaniemellä

Ehkäisevän päihdetyön kohdentamisen välineenä toimii ajantasainen tieto paikallisesta päihdetilanteesta. Tärkeimmät tiedonlähteet ovat erilaiset indikaattorit, kuntalaisilta kerätty kokemus- ja asennetieto sekä erilaisissa palveluissa kuntalaisia kohtaavien ammattilaisten kokemuseräinen tieto.

[Päihdeavainindikaattorit](#) auttavat tarkastelemaan päihteiden käyttöä ennakoivia tekijöitä, saatavuutta ja käyttöä sekä päihteiden vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin. Indikaattorit ovat tunnuslukuja, jotka kuvaavat asian tilaa ja sen kehitystä ja niitä kerää kansallisesti esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Vuonna 2023 Rovaniemellä toteutettiin kuntalaisille suunnattu päihdetilannekysely, joka toimi asukkaiden osallistamisen välineenä ja kartoitti kokemus- ja asennetietoa. Päihdetilannekysely toteutettiin sähköisesti ja sitä jaeltiin esimerkiksi Wilman ja Edlevon kautta koululaisten ja varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmille ja kaikille kuntalaisille kaupungin some-kanavien ja verkkosivujen kautta. Myös järjestöjen elämänkaariverkostot välittivät kyselyä omissa verkostoissaan. Lisäksi paperilomakkeita palautuslaatikkoineen oli saatavilla eläkeläistila Potkurissa ja Kansalaistalolla. Kyselyyn saatiin 626 vastausta.

Tässä osiossa esitellään Rovaniemen päihdetilanne sekä tilastollisen tiedon että päihdekyselyn vastausten valossa.

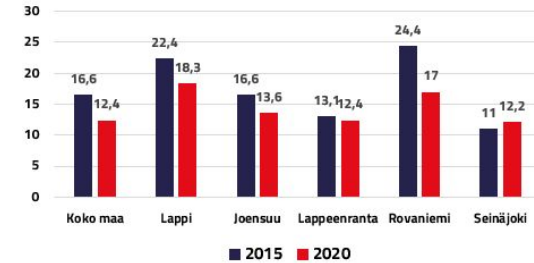
Indikaattoritieto: **nikotiinituotteet**

Päivittäin tupakoivien työikäisten osuus on Rovaniemellä laskenut vuodesta 2015 vuoteen 2020 useita prosenttiyksiköitä. Hyvästä kehityssuunnasta huolimatta osuus on merkittävästi valtakunnallista keskiarvoa suurempi.

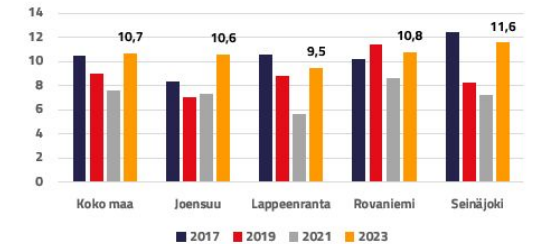
Jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta käyttää päivittäinen rovaniemeläisistä yläkoululaisista noin joka kymmenes. Luku vastaa maan keskiarvoa. On huomionarvoista, että Rovaniemellä lukiolaiset tupakoivat vähemmän kuin yläkoululaiset (vuonna 2023 lukiolaisista 4,3%). Rovaniemen lukiolaiset tupakoivat vähemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Tupakointi ammattikouluissa on huomattavasti yleisempää, kuin lukioissa tai yläkouluissa, mutta sielläkin trendi on ollut viime vuodet laskeva. **Päivittäin tupakoivien osuus** on Rovaniemellä ammattikoululaisten keskuudessa vähentynyt yli kymmenellä prosenttiyksiköllä vuodesta 2017 vuoteen 2023.

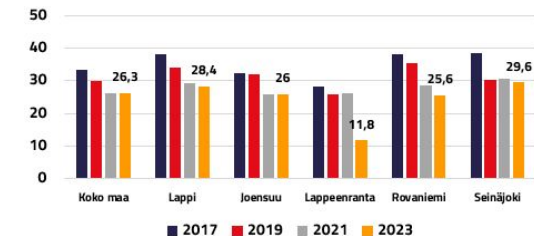
Päivittäin tupakoivien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat

Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9. luokan oppilaisista

Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

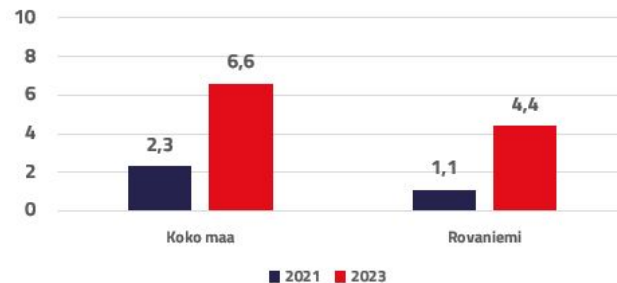
Indikaattoritieto: **nikotiinituotteet**

Vape eli sähkösavuke on sähköllä toimiva laite, jolla höyrystetään säiliössä olevaa nestettä. Vapettamista on havaittu oppilaitoksissa, vapaa-ajan ympäristöissä ja sosiaalisen median alustoilla. Some on myös väylä välittää vapea alaikäisille. Vape on tuote, jolla pyritään houkuttelemaan erityisesti alaikäisiä nikotiinituotteiden käyttäjiksi.

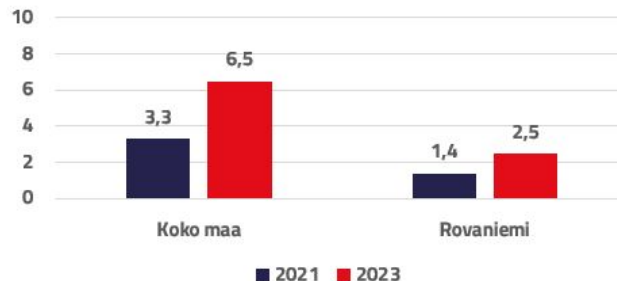
Kouluterveyskyselyssä on kysytty erikseen sähkösavukkeiden päivittäiskäytöstä vuodesta 2021 alkaen. Rovaniemellä määrät ovat koko maan tasoa vähäisemmät, mutta selkeästi kasvusuunnassa. Positiivista on, että Rovaniemen lukiolaisista alle prosentti käytti vuonna 2023 sähkösavukkeita päivittäin. Rovaniemen päihdetilannekyselyyn vastanneista 48 % oli havainnut viimeisen vuoden aikana alaikäisten sähkösavukkeiden käyttöä.

Pitkäaikaistutkimukset terveysvaikutuksista puuttuvat. Osassa nesteistä on nikotiinia ja osassa ei. Sähkösavukehöyry heikentää keuhkojen toimintaa ja edesauttaa sydän- ja verisuonitaudeille altistavien muutosten syntyä. Nesteiden sisältämä nikotiini aiheuttaa lisäksi riippuvuutta.

Käyttää sähkösavukkeita päivittäin, %
8. ja 9. luokan oppilaista

Käyttää sähkösavukkeita päivittäin, % ammatillisen
oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

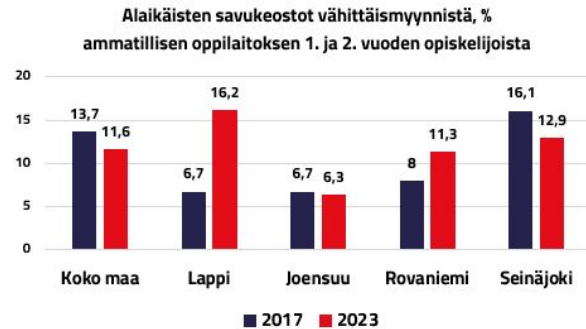

Indikaattoritieto: **nikotiinituotteet**

Ehkäisevän päihdetyön kannalta on tärkeää seurata myös ikärajavaltovuttujen tuotteiden saatavuutta alaikäisten joukossa.

Alaikäisten savukeostoissa vähittäismyynnistä erityisesti yläkouluikäisten kohdalla osuus on selkeästi vähentynyt. Osuus on alle puolet koko maan keskiarvosta.

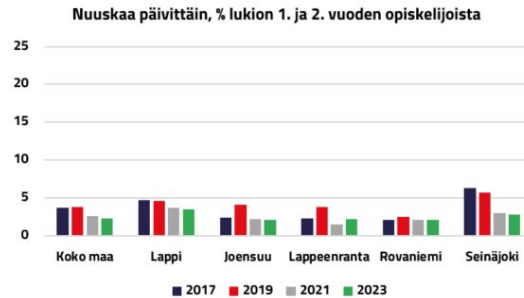
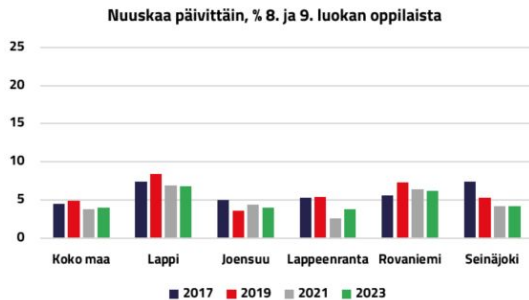
Ammattioppilaitoksissa opiskelevien osalta lukema on nousussa ja vaatii seurantaa. Ammattikoululaisissa on myös suhteellisesti eniten tupakoivia, joten heidän kohdallaan ikärajavaltvonnan seuranta on tärkeää.

Indikaattoritieto: **nikotiinituotteet**

Nuuskankäyttö on selkeästi yleisempää Lapissa ja Rovaniemellä kuin muualla maassa myös yläkoululaisten keskuudessa. Erityisen yleistä se on ammattikoululaisten keskuudessa. Kehitystä on seurattava tarkasti. Lukiolaisten osalta nuuskankäyttö ei ole Rovaniemellä sen yleisempää, kuin muualla maassa. Yläkoululaiset käyttävät nuuskaa yleisemmin kuin lukiolaiset. Rovaniemellä toteutetun päihdetilannekyselyn vastaajista jopa 27 % oli havainnut viimeisen vuoden aikana nuuskan välittämistä alaikäisille.

Nikotiinipussit ovat suuhun laitettavia, nuuskapusseja muistuttavia nikotiinia sisältäviä annospusseja. Ne sisältävät usein enemmän nikotiinia kuin perinteinen nuuska. Nikotiini aiheuttaa riippuvuutta ja monenlaista terveydellistä haittaa sekä vahvoina annoksina myös myrkytyksiä. Nämä tuotteet on suunniteltu houkuttelemaan erityisesti lapsia ja nuoria ja erilaisia, karkkihyllystäkin vaikutteita poimineita makuja on valtavasti.

Indikaattoritieto: alkoholi

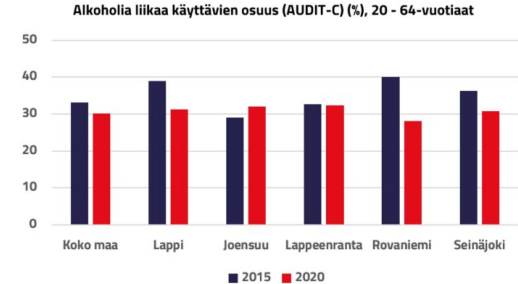
Rovaniemellä myytiin vuonna 2021 7,8 litraa puhdasta alkoholia asukasta kohti.

Se on hieman yli koko maan keskiarvon, mutta toisaalta trendi on paikallisesti varovaisen laskeva. Rovaniemellä päihdehuollon avopalveluissa on selkeästi enemmän asiakkaita kuin koko maassa keskimäärin. Rovaniemellä joudutaan ottamaan henkilöitä päihtymyksen vuoksi säilöön yli kaksi kertaa useammin, kuin koko maassa keskimäärin.

Alkoholia liikaa käyttävien osuus 20-64-vuotiaista: Vuodesta 2015 vuoteen 2020 parannus on ollut Rovaniemellä huimaa. Vuonna 2015 alkoholia liikaa käyttävien osuus on ollut noin 7 prosenttiyksikköä valtakunnallista keskiarvoa suurempi ja vuonna 2020 ollaan jo alitettu valtakunnallinen keskiarvo noin kahdella prosenttiyksiköllä. Tarkasteluvälillä osuus on Rovaniemellä vähentynyt noin 12 prosenttiyksikköä.

Ikääntyneiden alkoholinkäyttö on usein tabu. Tilastojen mukaan Rovaniemellä 34% 65 vuotta täyttäneistä käytti liikaa alkoholia vuonna 2020. Ikääntyneiden alkoholinkäyttöön tulee kiinnittää huomiota ja lisätä puheeksiottoa.

Indikaattoritiedon perusteella alkoholin myynnissä ikärajavaltvonta toimii Rovaniemellä koko maan tilanteeseen verrattuna hyvin. **Alkoholia oli vähittäismyynnistä ostanut alaikäisenä vuonna 2023 kouluterveyskyselyn mukaan rovaniemeläisistä ammattikoululaisista 7,2 %, lukiolaisista 1,1 % ja yläkoululaisista 5,8 %.** Päihdetilannekyselyyn vastanneista rovaniemeläisistä 22 % oli havainnut viimeisen vuoden aikana alkoholin välittämistä alaikäisille.

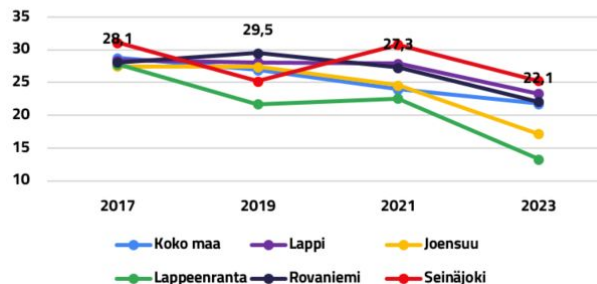
Indikaattoritieto: alkoholi

Ammattikoululaisista edelleen noin viidennes juo Rovaniemellä vähintään kerran kuukaudessa itsensä tosi humalaan. Määrä on onneksi merkittävässä laskussa. Ero lukiolaisiin on suuri, ammattikouluissa prosenttiosuus Rovaniemellä vuonna 2023 on kaksinkertainen lukiolaisiin verrattuna.

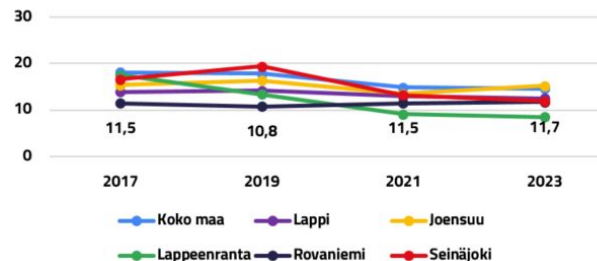
Lukiossa tosi humalaan juominen on vähäisempää kuin ammattikouluissa. Rovaniemellä osuus on pienempi, kuin koko maassa keskimäärin.

Yläkoululaisista lapsista tosi humalaan juo itsenä kuukausittain noin joka kymmenes. Vuoden 2021 tuloksissa kehitys näytti positiivisen laskevalta, mutta määrät ovat koronavuoden jälkeen nousseet jälleen lähemmäksi vuoden 2017 tasoa. Rovaniemellä osuus on valtakunnan tasoa suurempi.

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %
ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja
2. vuoden opiskelijoista

Indikaattoritieto: **huumeet**

Lukiolaisten päihdekäyttäytyminen: Rovaniemellä tilanne on valtakunnallista keskiarvoa parempi, mutta vuodesta 2015 vuoteen 2023 huolta herättävien on kasvanut 1,6 prosenttiyksikköä ollen 5,7 %. Tilanne on huomattavasti parempi kuin ammattikoululaisilla, mutta suuntaa on syytä seurata.

Lukiolaisten **kannabiskokeilut** kolminkertaistuivat Rovaniemellä ovat lisääntyneet. Kokeilut ovat Rovaniemellä edelleen silti harvinaisempia kuin valtakunnallisesti keskimäärin (vuonna 2023 koko maan keskiarvo lukiolaisissa 11,0 %).

Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 1. ja 2. vuoden opiskelijoista		
	ammattillinen oppilaitos	lukio
2017	6,8	1,7
2019	11,0	2,9
2021	9,2	6,4
2023	6,7	3,7

Indikaattoritieto: huumeet

Myös muiden laittomien huumeiden kokeilut kokonaisuudessaan lisääntyivät viiden vuoden tarkastelujaksolla Rovaniemen lukiolaisten keskuudessa. Ero ammattikoululaisten ja lukiolaisten välillä kaventui erityisesti vuoden 2021 tilastoissa, kun lukiolaisten kokeilut lisääntyvät ja ammattikoululaisten puolestaan ovat laskusuunnassa. Vuoden 2023 tuloksissa näkyi positiivista kehitystä, kun lukiolaisten kokeilut vähenivät alimmalle tasolle koko tarkastelujaksolla 2017-2023.

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 1. ja 2. vuoden opiskelijoista		
	ammattillinen oppilaitos	lukio
2017	11,5	6,0
2019	17,3	8,0
2021	14,6	11,0
2023	12,4	5,9

Huumeiden saatavuus Rovaniemellä koetaan huolestuttavan helpoksi niin yläkoululaisten kuin toisen asteen opiskelijoidenkin keskuudessa. Rovaniemen päihdetilannekyselyn vastaajista 11 % oli havainnut viimeisen vuoden aikana huumeiden välittämistä alaikäisille.

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä Rovaniemen yläkoululaisista **54,4 %**, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista **53,1 %** ja ammattioppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista peräti **65,2 %** koki, että omalta paikkakunnalta on helppo hankkia huumeita.

Indikaattoritieto: rahapelaaminen

Viikoittain rahapelejä pelaavien määrä on laskussa sekä yläkoululaisten että toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa Rovaniemellä ja koko maassa.

Rovaniemellä rahapelejä ovat pelanneet eniten ammattikoululaiset, joiden kohdalla kehitys on ollut erittäin myönteistä osuuden laskettua alle puoleen vuoden 2017 tasosta.

Rovaniemellä kehitys on seurannut valtakunnallista tasoa.

Pelaajien määrä viikoittain, %			
ammattillinen			
	oppilaitos, 1. ja 2.	lukio, 1. ja 2. vuoden	yläkoulun 8. ja 9.
vuosi	vuoden opiskelijat	opiskelijat	luokkalaiset
2017	14,7	5,4	7,1
2019	8,9	3,0	3,9
2021	4,7	3,2	3,9
2023	6,5	3,7	4,0

Lukiassa ja ammatillisissa oppilaitoksissa kyselyyn vastasivat

1. ja 2. vuoden opiskelijat.

Yläkouluissa kyselyyn vastasivat 8. ja 9. luokkalaiset.

Päihdetilannekysely: kuntalaisten ääni

Rovaniemeläiset saivat päihdetilannekyselyssä tuoda esiin omia näkemyksiään, huoliaan ja kehittämisehdotuksiaan ehkäisevään päihdetyöhön liittyen.

Tupakansavulle altistuminen julkisissa tiloissa koettiin ongelmalliseksi. Rovaniemeläiset ehdottavat tähän ratkaisuksi selkeästi merkittyjä tupakointialueita. Myös neulankeräysastioita toivottiin roskakorien yhteyteen.

Julkisen tilan jakaminen päihteitä ongelmallisesti käyttävien kanssa koettiin haastavaksi. Vastauksissa myös toivottiin keskustelua asenteista ja päihteidenkäytöstä yhteiskunnallisena ilmiönä, mikä onkin yksi tärkeä näkökulma kaupunkitilan jakamiselle erilaisten ihmisten kesken.

Rovaniemeläiset toivoivat tietoa, ymmärryksen lisäämistä ja aiheeseen liittyviä kampanjoita. Erityisesti nuorille koettiin tärkeäksi tarjota tietoa riippuvuudesta sairautena. Nuorten lisäksi kaikille muillekin ikäryhmille toivottiin tietoa päihdehaitoista, käytön riskeistä ja niiden ehkäisemisestä. Aikuiset toivoivat myös tietoa siitä, miten voisi itse toimia, jos havaitsee päihteiden välittämistä alaikäisille.

Kyselyssä kuntalaiset mainitsivat ajankohtaisina ilmiöinä muun muassa alaikäisten päihteiden ja nikotiinituotteiden käyttämiseen ja niiden heille välittämiseen puuttumisen, vapaa-ajan toiminnan merkityksellisyyden nuorille sekä ikääntyneiden rahapelaamisen.

Päihdetilannekysely: **alaikäisten päihteiden käyttö**

Valtaosa vastaajista on havainnut alaikäisten tupakointia ja nuuskaamista, yli puolet myös alkoholin käyttöä. Rovaniemeläiset ovat huomanneet ilmiönä myös sähkösavukkeet alaikäisillä.

Kannabiksen ja muiden huumeiden käyttöä alaikäisten keskuudesta huomannut harvempi, kuitenkin yli 10% vastaajista. Huumeidenkäyttöä voi olla myös vaikeampi tunnistaa, sillä noin 20% vastaajista ei osannut sanoa, oliko havainnut alaikäisten huumeidenkäyttöä.

Valtaosa kaikista vastaajista oli sitä mieltä, että alaikäisten päihteiden käyttöön tulisi puuttua nykyistä enemmän.

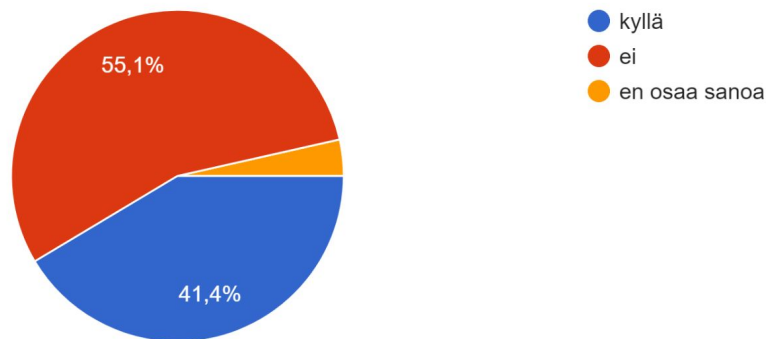
Viidennes on havainnut alaikäisten pelaavan rahapelejä. Huumeet, alkoholi, tupakointi ja nuuskaaminen alaikäisten keskuudessa vaikuttavat huolestuttavan enemmän, kuin rahapelit.

Vastauksissa nähtiin ehkäisevässä työssä tärkeäksi vanhempien hyvinvoinnin tukeminen tapana auttaa koko perhettä. Lasten ja nuorten tunnetaitojen vahvistamista pidettiin myös tärkeänä. Kodin lisäksi myös vapaa-ajan ympäristöjen merkitys ehkäisevässä päihdetyössä tunnistettiin. Rovaniemeläiset esimerkiksi toivovat, että urheiluseurat otetaan aktiivisesti mukaan tekemään ehkäisevää päihdetyötä.

Päihdetilannekysely: haittojen ehkäisy ja vähentäminen

Oletko viimeisen 12 kuukauden aikana pelännyt kadulla tai muulla julkisella paikalla kohtaamiasi päihtyneitä henkilöitä?

623 vastausta

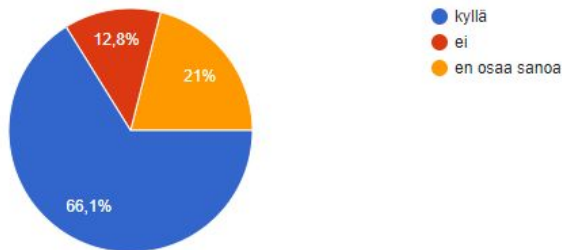

Useissa vastauksissa tuotiin esiin paihtyneet ihmiset keskustan alueella ja kauppakeskusten tiloissa ja tähän toivottiin puututtavan.

Päihdetilannekysely: haittojen ehkäisy ja vähentäminen

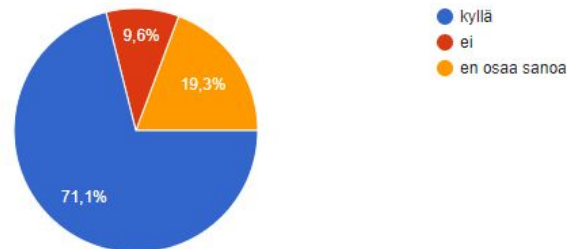
Tulisiko alkoholin myyntiin henkilölle, joka on selvästi päihtynyt, suhtautua Rovaniemen ravintoloissa nykyistä tiukemmin?

623 vastausta

Tulisiko alkoholin myyntiin henkilölle, joka on selvästi päihtynyt, suhtautua kuntasi *kaupoissa, huoltoasemilla ja kioskeilla* nykyistä tiukemmin?

622 vastausta

Vastaajista suurin osa on sitä mieltä, että alkoholin myyntiin ja anniskeluun päihtyneille pitäisi suhtautua nykyistä tiukemmin.

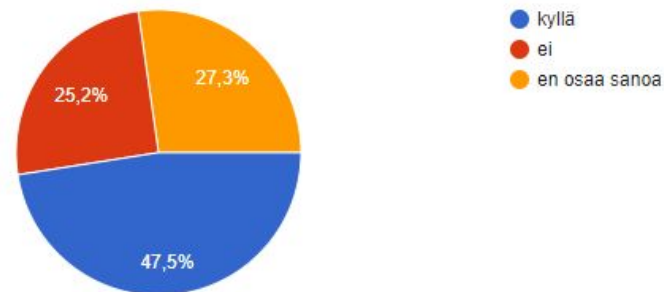
Päihdetilannekysely: haittojen ehkäisy ja vähentäminen

Kysyttäessä anniskelun rajoittamisesta kaupungin päätöksellä moni oli pohtinut asiaa enemmänkin siitä näkökulmasta, missä toivoisi, ettei päihteitä käytettäisi ollenkaan. Erityisesti korostuivat näkemykset siitä, että päihtyneenä ei tulisi esiintyä paikoissa ja tapahtumissa, joissa liikkuu lapsia.

47,5% vastaajista olisi kiinnostunut käyttämään mahdollisuuttaan kertoa mielipiteensä alkoholin anniskelulupiin liittyvissä asioissa. Tämä lisäisi avointa vuorovaikutusta sekä kuntalaisten mahdollisuutta vaikuttaa saatavuuskysymyksiin.

Käyttäisitkö lakisääteistä mahdollisuuttasi kertoa mielipiteesi, mikäli oman kotisi välittömässä lähiympäristössä (sama, viereinen tai vastapäinen kiinteistö) sijaitsevalle ravintolalle haettaisiin uutta anniskelulupaa tai jatkoaikaa terassianniskeluun?

623 vastausta

Päihdetilannekysely: ehkäisevä päihdetyö

Vastaajilta kysyttiin, mihin päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön sekä rahapelaamiseen liittyviin epäkohtiin erityisesti tulisi kohdistaa haittoja ehkäiseviä toimia.

Nuuskan käyttö ja välittäminen toistui ylivoimaisesti eniten vastauksissa. Nuuska on vahvasti alueellinen ilmiö ja lisäksi nykyään on aiempaa helpommin saatavilla myös nuuskaa muistuttavia nikotiinipusseja.

Kohderyhmänä mainittiin usein **lapset, perheet ja nuoret** ja toimintaa toivottiin kohdennettavan alaikäisten päihteiden (ml. alkoholi, huumeet, nikotiinituotteet) käytön ehkäisemiseen.

Peliautomaattien sijoittamista toivottiin vain niille tarkoitettuihin tiloihin, joissa valvonta on mahdollista. Ilmiönä mainittiin myös **lääkkeiden väärinkäyttö**.

Useissa vastauksissa mainittiin päihtyneet henkilöt **julkisilla paikoilla**. Keskustan levottomuuksiin puuttuminen nähtiin tärkeänä, moni toi esiin päihtyneiden pelottavan.

Rovaniemeläiset toivovat **panostusta ennaltaehkäisevään työhön**. Erityisesti tulisi tarjota nuorille vapaa-ajanviettopaikkoja ja puuttua kiusaamiseen.

Lisäksi vastauksissa korostettiin hoitoonpääsyn merkitystä sekä mielenterveys- että päihdeongelmissa.

Päihdetilannekysely: ehkäisevä päihdetyö

Näin rovaniemeläiset haluaisivat itse osallistua ehkäisevään päihdetyöhön:

- puuttamalla alaikäisten päihteidenkäyttöön ja ilmoittamalla häiriökäyttäytymisestä sekä alaikäisten päihteidenkäytöstä esimerkiksi poliisille, vartijoille tai lastensuojeluun
- toimimalla itse esimerkkinä
- taloyhtiöiden tupakointikielloilla
- vanhempana kasvatuksellisesti ja keskustelemalla aiheista lasten ja nuorten kanssa
- auttamalla ja ennaltaehkäisemällä oman ammatin tai vapaaehtoistyön ja järjestöjen toimintaan osallistumisen kautta
- osallisuuden mahdollistamista esimerkiksi kuntalaiskyselyiden kautta arvostettiin ja kaivattiin lisätietoa muista osallistumismahdollisuuksista.

SUUNNITELMA JA TAVOITTEET IKÄRYHMITÄIN

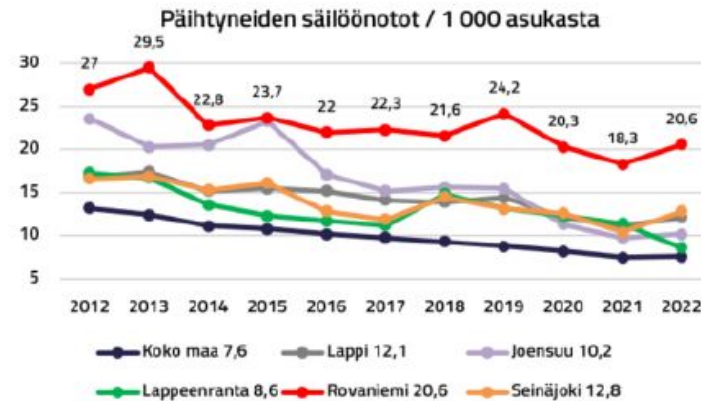
Tavoitetila 2025: Kaikki kuntalaiset

Ehkäisevää päihdetyötä kohdennetaan koko väestöön kattaen ihmisen koko elämänkaaren raskaana olevista perheistä vanhuusikään asti. Osa työstä palvelee kaiken ikäisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja lisäksi on tärkeää määritellä tavoitteita ja toimenpiteitä kohdennetusti eri ikäryhmille.

Ehkäisevän päihdetyön keskeisin menetelmä ja työkalu on ihmisen yksilöllinen kohtaaminen ja luottamuksen synty kohtaamisten myötä. Merkityksellisiä kohtaamisia tapahtuu arjessa, kaikissa yksilöiden ja yhteisöjen lähiyhteisöissä.

Rovaniemellä jouduttiin vuonna 2021 ottamaan henkilöitä päihtymyksen vuoksi säilöön yli kaksi kertaa useammin, kuin koko maassa keskimäärin (Sotkanet, päivitetty 5/2023). Päihtyneiden säilöönnotot / 1 000 asukasta -indikaattori ilmaisee päihtymyksen vuoksi säilöön otettujen osuuden tuhatta asukasta kohti. Päihteidenkäytöstä voi aiheutua monenlaista haittaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle sekä asukkaiden viihtyvyydelle ja päihtymys esimerkiksi madaltaa riskiä aggressiiviseen käyttäytymiseen. Päihdekiinniotot ilmentävät osaltaan päihteiden ongelmakäyttöä ja kertovat kuntien ennaltaehkäisevän päihdetyön onnistumisesta, vaikkakin indikaattori kertoo osaltaan myös viranomaisten aktiivisuudesta ja resursseista.

Päihdetilannekyselyssä Rovaniemen kaupungin ehkäisevä päihdetyö oli entuudestaan tuttua noin 28 %:lle vastaajista. Tämä kertoo osaltaan siitä, että ehkäisevän päihdetyön kokonaiskoordinaatiota kannattaa vahvistaa edelleen ja varmistaa, että ehkäisevä päihdetyö on osa koko kaupunkiorganisaatiossa tehtävää perustyötä ja toimintakulttuuria.

Tavoitetila 2025: **Kaikki kuntalaiset**

TAVOITE:

Toimimme yhteistyössä järjestöjen, hyvinvointialueen, elinkeinoelämän ja poliisin kanssa

- tukeaksemme suojaavia tekijöitä
- vähentääksemme riskitekijöiden vaikutusta ja yksilöiden altistumista päihteille ja riskikäytölle
- tukeaksemme terveellisiä valintoja.

TOIMENPITEET:

Yhdyspintatyö

Mittarit:

- Tunnemme paikalliset palveluketjut ja palveluohjauksen käytänteet
- Kohdennetun liikuntaneuvonnan kirjaukset tehdään potilastietojärjestelmään
- Hyödynnämme aktiivisesti järjestöjen osaamista ehkäisevässä päihdetyössä ja ohjaamme asiakkaan tarpeen mukaisesti kuntoutukseen, matalan kynnyksen palveluihin ja ryhmiin
- Urheiluseurojen Seuraparlamentti osallistuu ehkäisevän päihdetyön toteutukseen
- Kaikukortti on laajasti käytössä
- Rovaniemen kaupungin ehkäisevän päihdetyön ryhmä kokoontuu säännöllisesti neljästä kuuteen kertaa vuodessa ja mukana on edustus merkittävimmistä sidosryhmistä.

Tavoitetila 2025: **Kaikki kuntalaiset**

TAVOITE:

Toimimme yhteistyössä järjestöjen, hyvinvointialueen, elinkeinoelämän ja poliisin kanssa

- tukeaksemme suojaavia tekijöitä
- vähentääksemme riskitekijöiden vaikutusta ja yksilöiden altistumista päihteille ja riskikäytölle
- tukeaksemme terveellisiä valintoja.

TOIMENPITEET:

PAKKA-toimintamallin käyttöönoton edistäminen

Mittarit:

- Osallistutaan THL:n koordinoimaan valtakunnalliseen PAKKA-toimintaverkoston
- Esitellään toimintamallia poliittisille päättäjille ja viranhaltijoille
- Tehdään päätös toimintamallin käyttöönotosta
- Käynnistetään PAKKA-mallin mukainen toiminta

Tavoitetila 2025: **Kaikki kuntalaiset**

TAVOITE:

Puutemme varhaisessa vaiheessa havaitsemiimme riskeihin ja osaamme ottaa päihteisiin, nikotiinituotteiden käyttöön, rahapelaamiseen ja lääkkeiden väärinkäyttöön liittyviä asioita puheeksi niitä kohdatessamme.

TOIMENPITEET:

Varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen osaamisen vahvistaminen kaikissa palveluissa

Mittarit:

- Kartoitetaan tunnistamisen ja puheeksioton osaamisen nykytila ja koulutustarpeet kaupunkiorganisaatiossa.

Ehkäisevä päihdetyö perustuu ajankohtaiseen päihdetilanteeseen

Mittarit:

- Kuntalaisille toteutetaan valtuustokausittain päihdetilannekysely.
- Päihdetilanteesta raportoidaan osana ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa ja suunnitelman toimeenpanosta vuosittain osana hyvinvointiraporttia.

Varmistamme ehkäisevän päihdetyön riittävän osaamisen kaikissa kaupunkilaisten lähiyhteisöissä.

Mittarit:

- Yksiköiden koulutussuunnitelmiin on sisällytetty ehkäisevän päihdetyön koulutusta.

Tavoitetila 2025: **Kaikki kuntalaiset**

TAVOITE:

Vahvistamme ehkäisevän päihdetyön sisällyttämistä osaksi kaupungin toimialojen perustyötä ja toimintakulttuuria.

TOIMENPITEET:

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman laadinta ja toimeenpano

Mittarit:

- Ehkäisevän päihdetyön verkostotyöryhmä tekee itsearviointin ehkäisevän päihdetyön toimeenpanosta osana vuosittaista hyvinvointiraporttia.

Ehkäisevän päihdetyön tueksi koostetaan menetelmä- ja materiaalipankki

Mittarit:

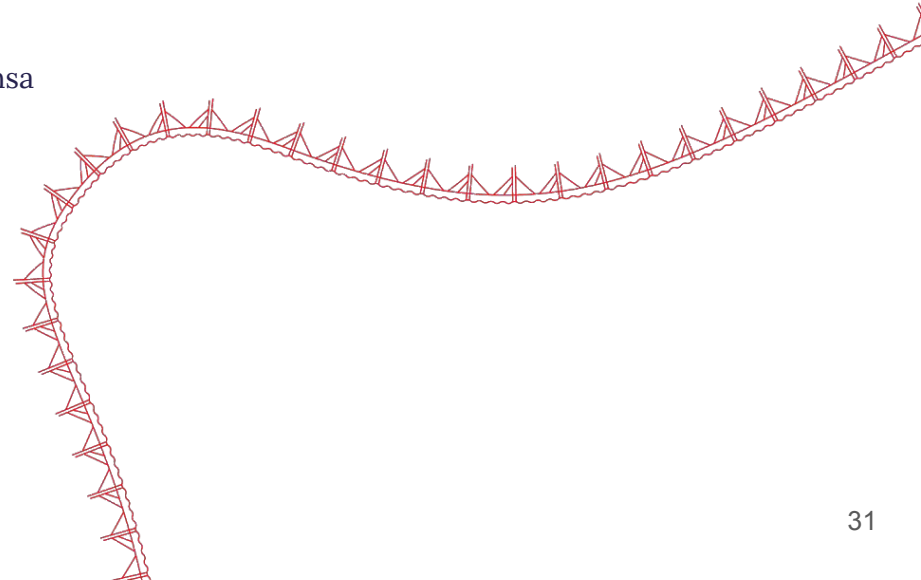
- Materiaali- ja menetelmäpankki koostettu kaupungin verkkosivuille

Tavoitetila 2025: Lapset ja lapsiperheet

Lasten tärkeitä lähiyhteisöjä kaupungissamme ovat kotien ja perheiden lisäksi varhaiskasvatus ja koulut.

Ehkäisevän päihdetyön teemoja on lakisääteisesti sisällytetty varhaiskasvatuksen ja koulujen toimintaa ohjaavia suunnitelmia (varhaiskasvatussuunnitelma, esiopetussuunnitelma, opetussuunnitelma).

Lasten ja perheiden hyvinvointi on vahvasti kytköksissä toisiinsa ja tukemalla vanhempien hyvinvointia tuetaan koko perhettä. Lasten ja perheiden ennalta ehkäisevässä työssä verkostotyöskentely organisaatorajojen ylitse on tärkeää.

Tavoitetila 2025: **Lapset ja lapsiperheet**

TAVOITE:

Ehkäisevä päihdetyö on osa varhaiskasvatuksen ja koulun perustyötä, toimintatapoja ja kulttuuria.

TOIMENPITEET:

Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja peruskouluissa puututaan kiusaamiseen varhaisessa vaiheessa

Mittarit:

- Varhaiskasvatuksessa on kirjattu kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinot.
- Varhaiskasvatusyksiköissä on kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on toimintaohjeita liittyen huolta herättäviin tilanteisiin

Mittarit:

- Työntekijöille on kirjallinen toimintaohje tilanteeseen, jossa huoltaja on päihtynyt tai käyttäytyy uhkaavasti.
- Varhaiskasvatuksen toimintaoppaassa on huomioitu ehkäisevän päihdetyön sisällöt.
- On luotu palvelupolut vanhempien huolta herättävään päihteidenkäyttöön puuttumiseen.
- Varhaiskasvatuksen henkilöstö on saanut koulutusta ja ohjausta haastavasti käyttäytyvien lasten kanssa toimimiseen

Vanhemmuuden tukeminen perheissä huomioiden lasten ikäkausien erityispiirteet ja tarpeet

Mittarit:

- Hyödynnämme aktiivisesti järjestöjen osaamista ehkäisevässä päihdetyössä ja ohjaamme asiakkaan tarpeen mukaisesti kuntoutukseen, matalan kynnyksen palveluihin ja ryhmiin

Tavoitetila 2025: Lapset ja lapsiperheet

TAVOITE:

Varhaiskasvatuksessa ja koulussa tehdään pitkäjänteistä, tavoitteellista kehittämistyötä.

TOIMENPITEET:

Ennaltaehkäisevään työhön on vakiintuneita työkaluja, jotka ovat laajasti ja yhdenmukaisesti käytössä varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja peruskouluissa

Mittarit:

- Hyvinvoinnin vuosikello on laajasti käytössä yksiköissä.

Ammattilaisten ikäryhmäkohtaista ennalta ehkäisevän työn osaamista vahvistetaan ja ylläpidetään

Mittarit:

- Lasten ja nuorten mielenterveystaitoihin perehdyttävä koulutus on järjestetty kaikille varhaiskasvatuksen ja peruskoulun opettajille.
- Lastensuojelun huippuosaaja-digiohjelma on käytössä varhaiskasvatuksessa.

Tavoitetila 2025: Nuoret

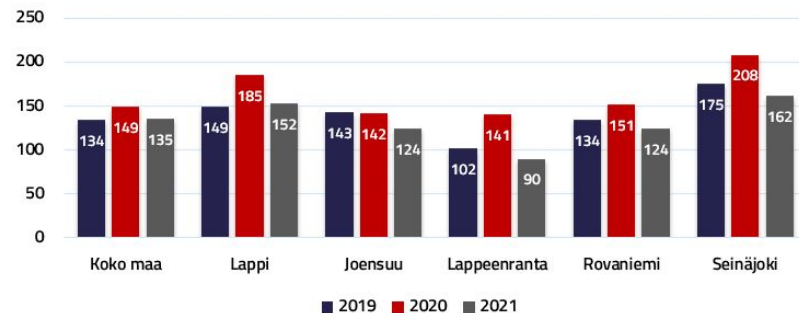
Nuoruusiän tärkeä kehityksellinen askel on irtaantua vanhemmista ja liittyä vahvemmin omiin ikätovereihin. Nuorten merkittäviä lähiyhteisöjä ovatkin perheen ja koulun lisäksi erilaiset vapaa-ajan ympäristöt.

Nuorisotiloilla, urheilu- ja harrastusseuroissa ja muissa yhteisöissä voidaan vahvistaa nuorten elämässä suojaavia tekijöitä tarjoamalla mahdollisuuden kuulua joukkoon, toteuttaa itseään eri tavoin ja löytää positiivisia roolimalleja.

Vanhemmat ja eri ympäristöissä nuoria kohtaavat ammattiaikuiset voivat myös tunnistaa erilaisia riskejä nuoren hyvinvoinnille ja puuttua niihin. Usein nuoruusiässä herää myös kokeilunhalu ja kiinnostus päihteisiin ilmiönä.

Kouluterveyskyselyn tulokset tekevät näkyväksi suuret erot päihdekäyttäytymisessä lukiolaisten ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien nuorten välillä. Tämä ero on tärkeää huomioida ehkäisevän työn kohdentamisessa nuoriin.

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 18 - 20-vuotiaat / 1 000
vastaavanikäistä

Tavoitetila 2025: Nuoret

TAVOITE:

Ehkäisevä päihdetyö on osa koulun ja nuorisopalveluiden perustyötä, toimintatapoja ja kulttuuria.

TOIMENPITEET:

Ehkäisevä päihdetyö näkyy nuorten lähiyhteisöissä

Mittarit:

- Nuorisotiloilla on esillä ehkäisevän päihdetyön materiaaleja.
- Oppilaitoksissa ja nuorisotiloilla on olemassa ja nähtävillä säännöt ja rajoitukset päihteiden ja nikotiinituotteiden käyttöön liittyen.
- Nuorten parissa tehdään jalkautuvaa työtä.

Tavoitetila 2025: **Nuoret**

TAVOITE:

Nuorten kanssa toimivien verkostojen keskinäinen viestintä on sujuvaa ja jatkuvaa.

TOIMENPITEET:

Monitoimijainen yhteistyö

Mittarit:

- Ankkuri-toimintaa toteutetaan aktiivisesti
- Ehkäisevän päihdetyön sisällöt on huomioitu opiskeluhoitosuunnitelmassa
- Moniammatilliset tiimit ja opiskeluhoolto toimivat aktiivisesti ja organisaatorajat ylittäen.

Tavoitetila 2025: **Nuoret**

TAVOITE:

Nuorten kanssa toimivilla ammattilaisilla on tietoa ja osaamista ajankohtaisista päihteisiin liittyvistä ilmiöistä.

TOIMENPITEET:

Ajankohtaisten ilmiöiden seuranta ja vaihtoehtoisten roolimallien näkyväksi tekeminen

Mittarit:

- Kouluterveyskyselyiden koulukohtaisen tiedon hyödyntäminen
- Yhteistyöpalaverit nuorisopalveluiden, kauppakeskusten edustajien ja vartijoiden ja poliisin kesken nuorisopalveluiden kutsumana toteutuvat 1-2 kertaa vuodessa

Tavoitetila 2025: Nuoret aikuiset

Nuorten aikuisten osalta ehkäisevässä päihdetyössä painottuu koulutukseen tai työelämään kiinnittyminen suojaavana tekijänä.

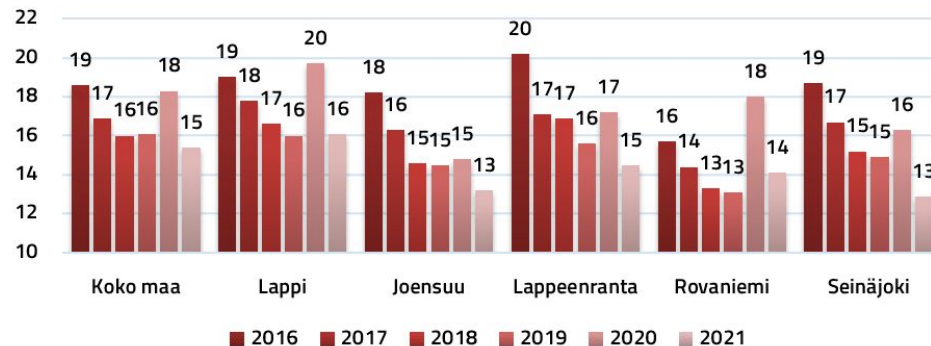
Siirtymät esimerkiksi koulutuksesta työelämään ovat nivelvaiheita, joihin joskus liittyy myös haasteita ja tuen tarvetta. Niihin kannattaa kohdentaa toimenpiteitä, sillä hyvinvointiongelmiensa tiedetään usein kasautuvan ja esimerkiksi peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa vaille jäävillä nuorilla on enemmän toimeentulon ja mielenterveyden ongelmia.

Rovaniemellä syrjäytymisriskissä olevien nuorten aikuisten määrä on pitkään pysytellyt lähes ennallaan ollen vuonna 2021 14%.

Syrjäytymisriskissä oleviksi lasketaan tilastossa 18-24-vuotiaat, jotka eivät ole työssä, opiskele tai ole varusmiespalveluksessa.

Syrjäytymisriskissä olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä 2016-2021

(ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalveluksessa)

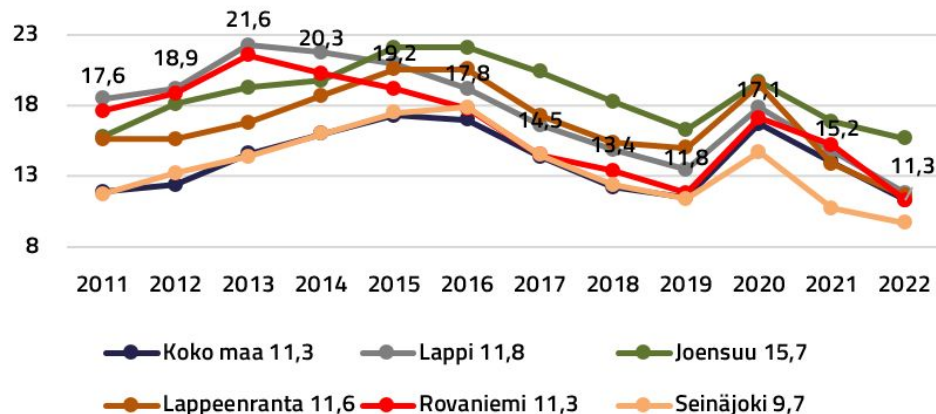

Tavoitetilä 2025: Nuoret aikuiset

Päihteidenkäyttö voi olla yksi syy koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisessä ja vastaavasti tällainen syrjäytymiskehitys voi altistaa päihteiden käytön lisääntymiselle. Yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittyminen on vaikeampaa niille nuorille, jotka eivät peruskoulun jälkeen suorita toisen asteen koulutusta. Tutkinnon suorittaminen lisää nuoren mahdollisuuksia saada työtä.

Alueellisessa vertailussa Rovaniemen nuorisotyöttömyys (18-24-vuotiaat) on maan keskitasoa. (Lähde: Sotkanet, päivitetty 5/2023)

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta
2011-2022

Tavoitetila 2025: Nuoret aikuiset

TAVOITE:

Pitkäaikaistyöttömyyttä ja syrjäytymistä ehkäistään tukemalla nuorten aikuisten kiinnittymistä koulutukseen ja työelämään.

TOIMENPITEET:

Työllisyyspalveluissa tehdään kokonaisvaltaista arviota ja tuetaan asiakasprosessia yksilöllisen tarpeen mukaan

Mittarit:

- Asiakkailla nimetyt asiakasvastaavat
- Palvelulinjat, jotka tukevat asiakasryhmittäistä osaamista
- Palvelulinjojen välillä siirrytään yksilöllisen tarpeen mukaan varhaisessa vaiheessa, jolloin myös tuki voi olla ennalta ehkäisevää. Siirtymät tapahtuvat saattaen vaihtaen.
- Tiivis, yhteisten tavoitteiden mukainen yhteistyö sosiaalipalveluiden ja Kelan kanssa työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun kautta silloin, kun nuori sitä tarvitsee.

Nuorisopalveluissa tuetaan työhön ja koulutukseen kiinnittymistä yksilöllisen tarpeen mukaan

Mittarit:

- Etsivä nuorisotyö järjestää pienryhmiä, joissa tuetaan sosiaalista vahvistumista ja työelämä- ja opiskelutaitoja
- Kulttuuriverstaalla toteutuu työkokeiluja nuorisopalveluiden ja työllisyyspalveluiden yhteistyönä

Tavoitetila 2025: Nuoret aikuiset

TAVOITE:

Vahvistetaan ammattilaisten osaamista tunnistaa ja ottaa puheeksi haitallista päihteidenkäyttöä.

TOIMENPITEET:

Työllisyyspalveluissa yhtenäistetään puheeksioton käytänteitä

Mittarit:

- Käytössä strukturoitu lomake/haastattelukysymyksiä

Ammattilaisten osaamista vahvistetaan ja ylläpidetään

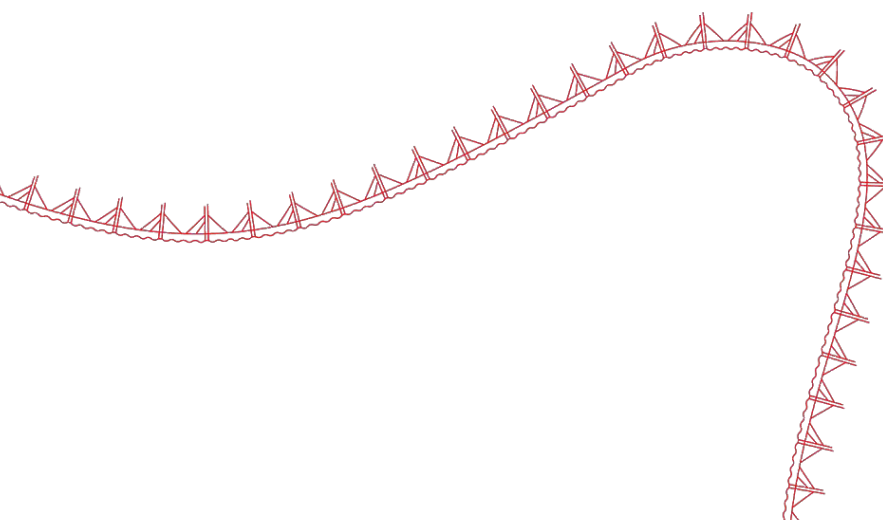
Mittarit:

- Koulutuksia ajankohtaisista ilmiöistä
- Alueellisia koulutuksia päihde- ja mielenterveyspalveluiden palveluketjuista sekä konsultaatio- ja hoitoonohjauskäytännöistä
- Menetelmä- ja materiaalipankki koostettu

Tavoitetila 2025: Työikäiset

Aikuisväestöön kohdennetulla ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään edistämään päihteetöntä elämäntapaa, tarjoamaan tietoa päihdehaitoista ja puuttumaan haitalliseen päihteidenkäyttöön ja rahapelaamiseen varhaisessa vaiheessa puheeksioton ja itsearviointimahdollisuuksien keinoin.

Työpaikat ovat keskeisessä asemassa tunnistamassa päihteiden käyttöä ja Rovaniemen kaupungissa ehkäisevä päihdetyö on osa työkykyä ylläpitävän toiminnan kokonaisuutta.

Työttömyys voi lisätä riskiä hyvinvointiongelmien kasaantumiselle ja päihteiden käytön lisääntymiselle. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisemiseen kannattaa panostaa ja Rovaniemen kaupungin työllisyyspalveluissa kehitetäänkin aktiivisia työvoimapalveluita.

Tavoitetila 2025: Työikäiset

TAVOITE:

Pitkäaikaistyöttömyyttä ja syrjäytymistä ehkäistään tukemalla työikäisten kiinnittymistä työelämään.

TOIMENPITEET:

Rovaniemen kaupungin työllisyyspalveluissa tehdään pitkäaikaistyöttömien osalta kokonaisvaltaista arviota ja tuetaan asiakasprosessia yksilöllisen tarpeen mukaan

Mittarit:

- Palvelulinjat, jotka tukevat asiakasryhmittäistä osaamista
- Palvelulinjojen välillä siirrytään yksilöllisen tarpeen mukaan varhaisessa vaiheessa, jolloin myös tuki voi olla ennalta ehkäisevää. Siirtymät tapahtuvat saattaen vaihtaan.
- Työllisyyspalveluissa tunnistetaan ja otetaan puheeksi päihteidenkäyttöön ja rahapelaamiseen liittyviä riskejä varhaisessa vaiheessa ja toimitaan yhteistyössä muiden, yksilöllisen tarpeen mukaisten toimijoiden kanssa joko lakisääteisen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun perusteella tai asiakkaan suostumuksella.
- Osatyökykyisille tarjotaan työhönvalmennusta työllistymisen tueksi
- Työllisyyspalveluiden ja verkoston palveluja hyödynnetään laajasti
 - Työllisyyspalveluiden ja muiden palveluiden välillä on kuvattu konkreettisia ohjauspolkuja
 - Verkostotyötä koskevia sopimuksia tehdään
 - Käytössä on suostumukset tietojen luovuttamiseen ja pyytämiseen

Tavoitetila 2025: Työikäiset

TAVOITE:

Kaupunki työnantajana mahdollistaa työhyvinvointia tukevan työyhteisökulttuurin ja tunnistaa varhaisessa vaiheessa työkykyä ja työhyvinvointia uhkaavia tekijöitä sekä puuttuu niihin.

TOIMENPITEET:

Ennakointi- ja puheeksiotto-osaamisen vahvistaminen työpaikalla

Mittarit:

- Esihenkilöiden kouluttaminen ja valmentaminen
- Ajankohtaisten ilmiöiden sisällyttäminen teemoihin (digiriippuvuus ja lääkkeiden väärinkäyttö)

Keskeiset työhyvinvointia tukevat ohjelmat ovat ajantasalla

Mittarit:

- Päihdeohjelma
- Varhaisen tuen malli
- Savuton työpaikka

Työhyvinvoinnin tuki

Mittarit:

- Kaupungilla on oma työkykykoordinaattori
- Työntekijöille on tarjolla työsuhte-etuja (työsuhdepyöräetu, BreakPro, ePassi)
- Saatavilla on tarpeen mukaan työnohjausta
- 0 poissaoloa-ilmiö jatkuu

Tavoitetila 2025: Ikääntyneet

Ikääntyessä ihminen kohtaa jälleen nivelvaiheita, jotka liittyvät esimerkiksi eläköitymiseen, muutoksiin läheisissä ihmissuhteissa ja omaan sekä läheisten terveydentilaan. **Rovaniemellä yli 75-vuotiaista noin 60% asuu yhden hengen asutokunnissa**, mikä on valtakunnallisesti melko suuri osuus (Tilastokeskus, päivitetty 6/2023).

Varhaisen tunnistamisen ja puheeksioton osaamista erityisesti alkoholin ja rahapelien osalta tarvitaan myös ikäihmisten kohdalla. Ikääntyneiden alkoholinkäyttö on usein tabu. Tilastojen mukaan **Rovaniemellä 34% 65 vuotta täyttäneistä käytti liikaa alkoholia vuonna 2020** (Sotkanet, päivitetty 5/2023).

Ikääntyneiden alkoholinkäyttöön tulee kiinnittää huomiota ja lisätä puheeksiottoa, sillä ikääntyneet ovat iän myötä elimistössä tapahtuvien muutosten myötä alttiimpia haitoille. Ehkäisevän päihdetyön osalta ikäihmisten osallisuuden vahvistaminen on tärkeää ja aktiivinen osallistuminen yhteisölliseen toimintaan on suojaava tekijä.

Tavoitetila 2025: **Ikääntyneet**

TAVOITE:

Ikäihmisten elämässä merkittävät nivelvaiheet tunnistetaan ja heille tarjotaan osallisuutta ja toimintakykyä ylläpitävää ja vahvistavaa vapaa-ajan toimintaa.

TOIMENPITEET:

Etsivä kulttuurinen vanhustyö

Mittarit:

- Osallisuus-toimintakyky-nelikentän hyödyntäminen palveluiden kohdentamisessa

Tavoitetila 2025: **Ikääntyneet**

TAVOITE:

Kulttuurihyvinvointia ja fyysistä toimintakykyä edistetään lähellä ikäihmisten arkea.

TOIMENPITEET:

Kulttuuri lähelle arkea

Mittarit:

- Seniorikortin käyttöönoton edistäminen
- Vanhustenviikko vuosittain
- Tanssi ja musiikki säännöllisenä hyvinvointia edistävänä palveluna

Fyysisen toimintakyvyn tukeminen

Mittarit:

- Liikuntapalveluita ikäihmisille kohdennettuna

Tavoitetila 2025: **Ikääntyneet**

TAVOITE:

Ikäihmisten haitallinen päihteidenkäyttö ja rahapelaaminen osataan ottaa puheeksi kaikissa heidän lähiyhteisöissään.

TOIMENPITEET:

Ammattilaisten osaamista vahvistetaan ja ylläpidetään

Mittarit:

- Koulutuksia ajankohtaisista ilmiöistä
- Alueellisia koulutuksia päihde- ja mielenterveyspalveluiden palveluketjuista sekä konsultaatio- ja hoitoonohjauskäytänteistä

LIITTEET:

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman laadinta

**Kansalliset päihde- ja rahapelihaittojen sekä
tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet
vuoteen 2025 mennessä**

Työpaja

Ehkäisevän päihdetyön verkostotyöryhmän toiminnan käynnistäminen

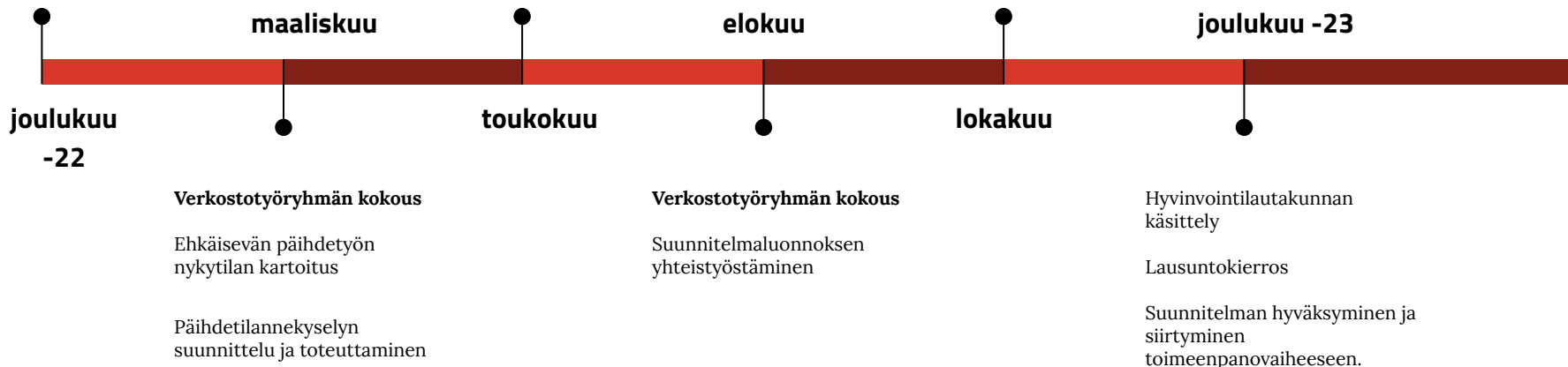
Ehkäisevän päihdetyön tavoitteiden määrittely

Työpaja

Nykytila-aineistojen ja päihdetilannekyselyn yhteenveto työryhmälle

Yhteistyöskentely aineiston koostamiseksi

Suunnitelman viimeistely

LIITE: Kansalliset päihde- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet vuoteen 2025 mennessä

Alkoholi

- Alkoholin kokonaiskulutus on alle 10 litraa 100 %:n alkoholia asukasta kohden (15 vuotta täyttäneet) (THL).
- Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta kerran viikossa tai useammin juovien osuus on 20–64-vuotiaista alle 10 prosenttia (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH).
- Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta 30 päivän aikana juovien osuus on 15–16-vuotiaiden joukossa korkeintaan 15 prosenttia (THL, Eurooppalainen koululaistutkimus ESPAD).

Huumausaineet

- Viimeisen kuukauden aikana jotain huumausainetta käyttäneiden osuus 15–69-vuotiaista on korkeintaan kaksi prosenttia (THL, Huumeveys).

Tupakka- ja muut nikotiinituotteet

- Alle kahdeksan prosenttia 20–64-vuotiaista käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH).
- Lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden päivittäinen tupakan, nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö vähenee sekä käytössä näkyvät erot kaventuvat näiden koulutusmuotojen opiskelijoiden välillä (THL, Kouluterveyskysely).

Rahapelaaminen

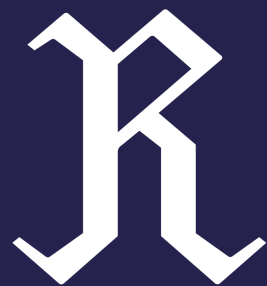
- Niiden 15–74-vuotiaiden osuus, joilla on ollut rahapelaamisen aiheuttama ongelma viimeisen 12 kuukauden aikana, on pienempi kuin vuonna 2015 (THL, Suomalaisten rahapelaaminen -kysely)1 .
- Viikoittain rahapelejä pelaavien 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on pienempi kuin seitsemän prosenttia (THL, Kouluterveyskysely).

LIITE: Kansalliset päihde- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet vuoteen 2025 mennessä

Tavoitteiden saavuttamista arvioitiin vuosien 2015-2020 ajalta kansallisessa väliarvioinnissa.

Väliarvioinnin perusteella kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi on tarvetta tehostaa ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa tehtävää työtä erityisesti seuraavien tavoitteiden osalta (STM 2021, 15):

- humalajuomisen vähentäminen niin aikuisväestöllä kuin alaikäisilläkin
- tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamiseksi Savuton ja nikotiiniton Suomi- tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä sekä aikuisväestössä että alaikäisillä
- huumausaineiden käytön ja kokeilujen yleistymisen pysäyttämiseksi alaikäisten nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa
- riskitasolla rahapeliä pelaamisessa näkyvän hyvän vähenevän kehityksen jatkamiseksi sekä alaikäisten nuorten suojelemiseksi rahapelihaitoilta.

ROVANIEMI